

GCY-2010

Seat No. _____

M. A. (Sem. IV) Examination

April / May - 2017

C.C.-403 : Sanskrit

(रघुवंश सर्ग-२, भाषाविज्ञान, गद्यसमीक्षा)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१ (अ) भाषान्तर करो : (गमे ते वे) ७

(१) निवर्त्य राजा दयितां दयालुस्तां

सौरभेयीं सुरभिर्यशोभिः

पयोधरीभूतचतुःसमुद्रां

जुगोप गोरूपधरामिवोर्वीम् । (२.३)

(२) तदीयमाक्रन्दितमार्तसाधोर्गुहानिबद्धप्रतिशब्ददीर्घम् ।

रश्मिष्विवादाय नगेन्द्रसक्तां निवर्तयामास नृपस्य दृष्टिम् ।

(२.२८)

(३) मान्यः स मे स्थावरजङ्गमानां सर्गस्थितिप्रत्यवहारहेतुः

गुरोरपीदं धनमाहिताग्नेर्नश्यत्पुरस्तादनुपेक्षणीयम् ॥ (२.४४)

(४) भक्त्या गुरौ मय्यनुकम्पया च प्रीतास्मि ते पुत्र वरं वृणीष्व ।

न केवलानां पयसां प्रसूतिमवेहि मां कामदुधां प्रसन्नाम् ॥

(२.६३)

(બ) સસંદર્ભ સમજાવો : (ગમે તે બે) ૭

- (૧) માર્ગ મનુષ્યેશ્વર ધર્મપત્ની શ્રુતિરિવાર્થ સ્મૃતિરન્વગચ્છત્ ।
- (૨) ન પાદપોન્મૂલનશક્તિરંહઃ શિલોચ્ચયે મૂર્છતિ મારુતસ્ય ।
- (૩) અલ્પસ્ય હેતોર્બહુ હાતુમિચ્છન્વિચારમૂઢઃ પ્રતિભાસિ મે ત્વમ્ ।
- (૪) ઔધસ્યમિચ્છામિ તવોપભક્તું ષષ્ટાંશમુર્ચ્યા ઇવ રક્ષિતાયાઃ ।

૨ મહાકાવ્યનાં લક્ષણોને આધારે રઘુવંશનું મહાકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન કરો. ૧૪

અથવા

૨ વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : (ગમે તે બે) ૧૪

- (૧) દિલીપની ગોસેવા
- (૨) નંદિની વરપ્રદાન
- (૩) કાલિદાસનું પ્રકૃતિ નિરૂપણ
- (૪) રઘુવંશ શીર્ષક

૩ ભાષાની ઉત્પત્તિ વિશેના વિવિધ મતો જણાવી, તેની સમીક્ષા કરો. ૧૪

અથવા

૩ નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિશે ટૂંકનોંધ લખો : ૧૪

- (૧) વૈદિક સંસ્કૃત અને લૌકિક સંસ્કૃત સામ્ય અને ભેદ.
- (૨) ગ્રીમનો ધ્વનિ નિયમ.
- (૩) ભાષાની સ્વરૂપગત લાક્ષણિકતાઓ.
- (૪) ભાષા વિજ્ઞાનનો અન્યશાસ્ત્રો સાથેનો સંબંધ.

૪ સંસ્કૃત ગદ્યખંડ વાંચી તેને આધારે નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં ૧૪ આપો :

પુરા કિલ ભરતવંશ્યૌ પાણ્ડુઘૃતરાષ્ટ્રો નૃપતી બભૂવતુઃ । પાણ્ડોઃ પૃથા માદ્રી ચેતિ દ્વે ભાર્યે । ઘૃતરાષ્ટ્રસ્ય તુ ગાન્ધારીત્યેકૈવ । પાણ્ડોઃ પઞ્ચ સૂનવોઽભવન્ । તે પાણ્ડવા ઇતિ લોકે પ્રથિતાઃ સન્તિ । તેષાં નામાનિ યુધિષ્ઠિરભીમાર્જુનકુલસહદેવા ઇતિ બભૂવુઃ । એતેષાં પૂર્વેષાં ત્રયાણાં પૃથાયાં ઉત્પન્ના ઇતિ પાર્થા ઇતિ વ્યવહારિકં નામ । નકુલસહદેવૌ પમૌ માદ્રીસુતૌ । ઘૃતરાષ્ટ્રસ્ય ગાન્ધાર્યા ઉત્પન્ના દુર્યોધન-દુઃશાસનાદયઃ શતં સુતા આસન્ ।

નિમ્નલિખિતાનાં પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરં દદતુ ।

- (૧) પાણ્ડુઘૃતરાષ્ટ્રૌ કસ્મિન્ વંશે અજાયત ?
- (૨) પાણ્ડોઃ કે ભાર્યે
- (૩) ઘૃતરાષ્ટ્રસ્ય પત્ન્યાઃ કિં નામ ?
- (૪) પાણ્ડોઃ કતિ સૂનવઃ અભવત્ ?
- (૫) પાર્થાઃ કસ્યા પુત્રાઃ આસીત્ ?
- (૬) નકુલસહદેવૌ કસ્યાઃ સુતૌ સ્તઃ ?
- (૭) ગાન્ધાર્યાઃ કતિ સુતા આસન્ ?

૫ ગમે તે સ્માત પ્રશ્નોના ઉત્તર બે કે ત્રણ વાક્યોમાં આપો : ૧૪

- (૧) કાલિદાસની કુલ કેટલી કૃતિઓ છે ? ગમેતે ચારના નામ જણાવો.
- (૨) રઘુવંશના બીજા સર્ગનું નામ શું છે ? તેમાં કેટલા શ્લોકો છે ?
- (૩) વનમાં રાજા દિલીપનો સત્કાર વૃક્ષો અને વાયુ કેવી રીતે કરે છે ?
- (૪) ક્ષત્રિયની વ્યુત્પત્તિ જણાવો.

- (૫) દિલીપે વરદાનમાં નંદિની ગાય પાસે શું માગ્યું ?
- (૬) ભાષાનું લક્ષણ આપો.
- (૭) ભાષાવિજ્ઞાનની અધ્યયન પદ્ધતિઓ કેટલી છે ? કઈ-કઈ ?
- (૮) ભાષાઓનું વર્ગીકરણ કેટલી પદ્ધતિથી થાય છે ? કઈ-કઈ ?
- (૯) ભાષાવિજ્ઞાનના કેટલા અંગો છે ? કયા-કયા ?
- (૧૦) વાક્ય એટલે શું ?
- (૧૧) ધ્વનિના મુખ્ય કેટલા પ્રકાર છે ? કયા-કયા ?
- (૧૨) પતંજલિએ આપેલી ભાષાની વ્યાખ્યા જણાવો.
-